

Л 2006

4434 ½

Әбдікәрім Ахметов

ШАРАЙНА

60 лет Победы
Ұлы Отан
соғысы
ижевской
Жеңісіне
арнап
60 жыл

Әбдікәрім Ахметов

ШАРАЙНА

60 лет Победы
Ұлы Отан
в Великой
соғысы
Отечественной
Жеңісіне
воине
60 жыл

“Санат” баспасы
Алматы 2005

ББК 84 Қаз 7-5

А 94

Қазақстан Республикасы Мәдениет,
ақпарат және спорт министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
бағдарламасы бойынша шығарылды

Құрастырушылар: Жұбайы - **Роза Омарбекқызы**
мен інісі **Сейфолла Оспан**

Алғы сөзін жазған ақын **Сейфолла Оспан**

Ахметов Ә.

А 94 Шарайна (Өлеңдер мен толғаулар) - Алматы: «Санат»,
2005. - 128 бет.

ISBN 9965-664-35-8

Бұл кітапта ақынның Ұлы Отан соғысына қатысқан кезде көрген
білгендері, арнаулары жыр болып төгіліп, туған жерге, елге деген
сағынышы сыр болып айтылады.

Жинақтың тілі шымыр, ақын айтайын деген ойын көркем жырмен
шұрайлы шабытта өре білген.

Жинақ жыр сүйер қауымды бей-жай қалдырмайды ғой деп ойлай-
мыз.

А 4702250202-17 12-05
416(05) -05

ББК 84 Қаз 7-5

ISBN 9965-664-35-8

© Ахметов Ә. - 2005.

© ЖШС «Санат» баспасы, 2005.

АҢҚЫЛДАҒАН АҚЖАРМА АҚЫН ЕДІ

(Алғы сөз орнына)

Мына жалған дүниеден кімдер кетпеген, небір қасқалар мен жайсаңдар да кеткен ғой. Болмаса, Әбдікәрім Ахметов сияқты аңқылдаған ақжарма ақындар өмірге тойған жоқ еді, өмірдің өзі де сондай ақ адал азаматқа құмарлығын қойған жоқ еді ғой. Жүрген жерін күнде базар ететін, барған жерінің іргесін кеңітіп сала беретін осындай ақын ағамыз да дүниеден пар кешкелі бір шама жылдар өтіп кетіпті. Артында сүйген жары мен ұрпақтары, қаншама құрбы-құрдастары, іні-бауырлары қалды. Олар әлі күнге дейін Әбекеңмен жүргендегі естелік әңгімелерін тамсана айтып, елді таң қалдырып, аруағын бір аунатып жататыны анық. Өйтпегенде ше? Ешкімге залалын тигізбей, қайта қолынан келген көмегін аямаған азаматты еске алудың өзі бір ғанибет қой.

Дос жүрегі шарайна,
Сылтауыңа қарай ма,
Бүлдіріп алма қалай да,
Кір шалдырма, жарай ма?
Шимайланса шарайна,
Дақ түсірер шырайға.
Абайла, бауырым, абайла! –

деп үнемі үйіне келген қонақтарына өзінің өлең-жырының төлқұжатындай болған осы өлеңін оқып отыратын. Және сондайда жаны рақаттана тебіренетін. Содан соң барып көңілі жайланып, қарқылдай күліп алып жайдарылық әлеміне көшіп жүре беретін.

Өзінің жан дүниесін жайлаған асыл қасиеті – өлеңді, тіпті ол кісінің кәсіби мамандығы деуге де аузымыз көп аса бара бермейтін. Өйткені, Әбекең мінезі өлең-жырмен бірге дамып, бірге өсіп, бұл жалғандағы артына сөз қалдыруды ойлап, өзі көрмеген шаттығын, өзі көрмеген дарқандығын, өзіне жазбаған қуанышын болашақ ұрпақтарына тілеуі мәңгі өнеге болып қалып қойған сияқты. Яғни Әбекең ақынның өзі жоқ болғанмен артына қалдырған сөзінің тәркі дүниелік сазын сақтап қалған. Ақын өзі қыңбай пар кешкен дүние суретін былай береді.

Мен әлі жүріп келем, жүріп келем,
Шаңым көп шалғайымнан сілікпеген.
Жауым жоқ деумен көбін көріп келем,
Досым көп деумен түрін көріп келем.

Үмітпін өмір алдап жерітпеген,
Жігітпін көп нәрсеге көнікпеген.
Қияға шыққаным жоқ даңқ деген,
Қатерге қарамадым төніп терең.

Талғаусыз табылғанды теріп келем,
Таңдаусыз тапқанымды беріп келем.
Бәз қалпым – бала мінез үрікпеген,
Мен әлі жүріп келем, жүріп келем.

Бұл өлең ақын өмірінің өшпес тағылымын береді. Нендей қиыншылық болсын онша мойымайтынын және атақ-даңққа да онша құмар еместігін, оның үстіне жауының да, дұшпанының да аз-көптігін білдірмей өтетін мықтылығын танытқандай бұл өлеңде көптеген сырдың ішбүкпесі жатқандығы анық.

Иә, ақын жаны дарқан, дарқандықтың өзі адамзат баласының, рухани биіктігін таныттары хақ. Бүкіл шығармашылығы Әбдікәрім ақынның өз табиғатындағы нәрді беріп, соның ешкімге ұқсамас жұпарын шашып тұрғандай әлі күнге.

Самалы Сыр бойына жеткенде есіп,
Келді оған суретші – көктем ілесіп.
Жан-жағын жомарттықпен жаңғыртып жүр,
Жаңалап бояуларды кеткен өшіп.

Қыс бойы деп ысталды, я ыластанды,
Бояды мөп-мөлдір ғып сұр аспанды.
Буына сары алтынның күнді ұстап
Бетіне бұлақтардың сынап салды.

Құлпырды қызыл-жасыл қайран дала,
Дала емес тәрізді бақ-сайранхана.
Алыстан ақ қалпақты ата таулар
Қарайды айналаға қайран қала.

Көктем құс қанаттарын қадап өтті,
Қыздардан гүлді көйлек талап етті,
Кешкілік құтыдағы қызыл сырдың
Қалдығын көкжиекке жаға кетті.

Біз оқыған алғашқы өлең ақжүрек ақынның жайсаң жан-дүниесін берсе, екінші өлең ақынның анау-мынауы елемей өтетін өмірін елестетсе, мына өлең өзінің ішкі дүниесінің шүбәсіз

көркемдігі мен мәрттігін паш етеді. Үш өлең арқауының бірлігі сондай Әбдікәрім ақынның тұлғасы мен тұрпатын, ой тазалығы мен жан тазалығын сана сарабалдығына сиыстыра салған. Ақынның өлмес қуатының бір парасы осында жатса керек.

Рас біз көп нәрсені, көп қасиетті мына жалғандағы алынған атақ-даңқтың төңірегінен іздеп шарқ ұратынымыз бар. Ондайы болмаса шарт сынып шалқамыздан түсіп, көзге онша ілгіміз келмейтіні тағы бар. Ол біздің әдебиетімізді болсын, мәдениетіміз болсын өркенін жаздырмай өресін тарылтатын ауру. Ақын өзі өлеңінде айтқандай атақ-даңқсыз-ақ халқының қарапайым ақыны болғанын қанағат тұтып кеткен жан.

Бұл кісі кезінде Ұлы Отан соғысына қатысып, 1946 жылы Харьковтың әскери-медициналық училищесін бітіріп, шекара округінде офицерлік қызметте болған. Сол армия қатарынан запасқа шыққан соң «Лениншіл жас», «Социалистік Қазақстан», Павлодар облыстық «Қызыл ту» газеттерінде істеген, кейін келе Қазақстан Жазушылар одағының Шығыс Қазақстан, Семей облыстарында Кеңесші-хатшы қызметтерін атқарған. Одан соң «Көркем әдебиет» баспасында 1958-1981 жылдары Қазақ КСР Министрлер Советінің Баспа, полиграфия және кітап саудасы істері жөніндегі Мемлекеттік комитетінің бөлім бастығы, «Жазушы» баспасында аға редактор қызметтерін атқарып, соғыс уақытындағы медальдарын былай қойғанда Балалар мен жастар әдебиетін өркендетуге сіңірген еңбегі үшін «Баспа озаты» деген құрметті атаққа ие болған адам. Ақын ағамыз жоғарғы қызметтің қай саласында істемесін өзінің ақ жарқын мінезімен, тауып айтар не қилы әзіл-қалжыңымен сара жолын ел санасына сіңіріп кеткен сарабал азамат екендігінде сөз жоқ.

Қазір біз осы шамадағы ақындардың жинақтарына онша мән бере қоймау жағына қалыптасып бара жатқан сияқтымыз. Бірақ ол бекершілік. Өйткені, оған олардың өздері емес, заманы кінәлі. Заманның құйтырқы құпия сырлары кінәлі, империяның әріден басталған зәрінің бірте-бірте бойды алып, келер ұрпақтың кеудесін жайлап, келелі ойларын әлсірететін арам ойлы пиғылы кінәлі. Бұл жөнінде де ақынның өзі ашық айтып кеткен. Бұл сөздің бүкіл өзі тұрғылас ақындардың бәріне қатысы да бар және арашалап алатын сөздері де бар. Ол сөз Әбекеңнің «Көзайым» атты бір томдығының алғы сөзінде былай айтылады. «Біздер әдебиетке үгітші-жаршы жолымен араласқан едік, ұраншылдау болдық. Уақыт тілегінен шығу мақсатымен жедел жазылатын көркемдігі кемдеу, жадағай, жалаң дүниелерге көбірек бардық...» – дейді. Осы сөздің өзі-ақ көп шығармалар төңірегіндегі кемістікті шуып-шайып кетеді.

Содан да болар ақын өзінің бірсыпыра өлеңдерін мәңгі тақырып – «...махаббат пен адалдық, елдік пен ерлік, болғаныс пен қайырым, күйініш пен сүйініш, қала берді жоғыс тауқыметі, еңбек зейнеті өзгелердей маған да ортақ. Ендеше, менің негізгі тақырыптарымды осы айтылғандардан карастыру дұрыс» – депті ақын. Шынында да ақын шығармаларының дені өзі айтқандай төңіректің танымдық жүйесінің кеңдігін паш етеді. Ақын өз шындығын халықтық аңыздардың арқауына аунатып, арманды дүниенің ажарын өзінше өрнектеп шығады. Бұған куә «Фатимат», «Өшпеген жалын», «Өрен өмір», «Толқындағы өмір», «Тырау, тырау, тырналар», «Көкшетау аңызы», «Кавказ аңызы», «Қаратау аңызы», «Уғардың қылышы» тағы басқа да шығармалары осылай кете береді. Осылардың ішкі мазмұнында автордың жоғарғы айтқан тақырыптары кеңінен орын алған.

Кей күні жата алмасам толқып, аунап,
Кетемін кең эфирден толқын аулап,
Дабылы бес құрлықтың үйіме еніп,
Тұрады қиялымды құр-құраулап – деп

үнемі елеңдеп тұратын ақын, аққарқын пейілмен жүріп, өкінетін сәттері де болады екен.

Шилагер-шәкірт, жас қауым,
Сендерді жөн бе жасқауым,
Көремін десең көріңдер
Болмайын бекер тосқауыл.

Қараймын десең, қараңдар,
Ақкөңіл албырт ұлдар.
Байқасаң жақсы – жүрекке
Достардан түскен жарам бар – дейді.

Бұл фәнидегі, азғантай ғұмырды әлдеқандай көріп, кірпияз тірліктің тәңірісіндей тәлтиетіндердің теріс тепкіндері кімге тимеген дейсіздер ғой. Ақын шамасы соны айтып отырса керек.

Өркімнің бір арманы бар дегендей, бұл кісінің бар арманы осы алдындағы жыры болатын. Сөз арасында менің қасымда жалғыз сенімді досым бар інім, ол менің жырым. Маған қазір дос та, сүйеніш те, көңіл алданышы да, көкіректегі жырымның сарқылмауы дейтін. Ол кісі жырға ғашық еді. Бірде маған қатты қуанып, «Өмірзая» сөзін білесің бе сен деген. Мен оған аса мән берген жоқпын. Бірақ кейін соны өлеңге айналдырып, өзінің ренішті кезде мауқын басатын жыр жазғанына куә болдым.

Зая кеткен өмір аз ба жалғанда,
Өмірзая әлде содан қалған ба?
Өмірзая – қыршын өлген боздақтың
Ащы өзегін жарып шыққан арман ба?

Жеткен шақта аққу – арман аспандап,
Жатқа кеткен жанарынан жас парлап,
Сорлы қыздың аты-жөнін жеңгесі
Өмірзая деді ме екен астарлап?

Кім айтса да қайран халық дана ғой,
Қырға біткен кішкене гүл салады ой.
Бір-ақ күнде гүлдей құрап өтетін.
Өмірзая өрімдей бір бала ғой.

...Ұзақ ғұмыр берген кейбір кереңге
Табиғаттың ағаттығын көрем де,
Бір лап етіп сөнгендерді еске алып
Елеңдеймін, өмірзая дегенде.

Осындай күрсініспен жүріп, өзін-өзі жұбататын сәттері кейінгі кезде көп болды. Бірақ көп нәрсеге кешірімді ағамыздың кейде лапылдап отырған ортасын күлкіге көміп, бір сәт бар ішқұса сырын ұмытып мынандай да жыр оқитын:

Бақсымын ба, басқамын ба, білмеймін,
Бір көрмеге өзгелермен бірдеймін.
Кейде жоққа қуанамын жарыла,
Кейде нағыз мықтылықты күндеймін.

Наданмын ба, адаммын ба, ұқпаймын,
Кішіге – үлкен, үлкендерге құйттаймын.
Кейде ағынды қызыл судай лайсаң,
Кейде таңғы мөлдіреген шықтаймын.

Баламын ба, данамын ба күні өткен,
Ағзам – арса, от лауласа жүректен.
Жас қырандай көзім әлі қызыл да,
Сөйте тұра сабырым – тас, дір еткен.

Өліарадай қыс пен көктем арасы,
Аумалы да төкпелімін, қарашы.
...Қиял менен қызбалықтан жаралған
Алақұйын ақынмын-ау, шамасы!

Осы жан толқынысында пендешіліктің көптеген күйкі тірлігі жатқан сияқты және оның биопта тағдырында, еш жанға өкпе-наздың қажеті де жоқ-ау деген тұжырымға тоқталады.

Бұл ақын жанының пәлсапасы өмірдің табиғи тағдырымен ағасып жатқандығын білдірсе керек.

Бірде ақынның ер жігіттің үш жұрты бар дегенді өз шығармашылығына да қолданғанын байқадық. Менің өз жұртым- өлең, нағашы жұртым – аударма, ал қайын жұртым – журналист – дейді. Қандай табылған ұтықырлы сөз. Сол сияқты бұл кісінің нағашы жұртына жататын еңбегі де аз емес. Оған Л.Украинканың, С. Маршактың, Э.Межелайтисінің, Г.Зелинскийдің, В.Федоровтың, Ю.Тувимнің және 1973 – жылы туысқан Қарақалпақ әдебиетінің классигі Бердақ ақынның таңдамалы жыр-толғауларын аударып, жеке-жеке кітап етіп шығарғаны – өз әдебиетіміздің өзекті арнасына қосылған сүбелі еңбек болды десек ешкімнің таласы бола қоймас.

Айта берсе Әбекең жасаған еңбектің шегі жоқ. Ақынның 1982 жылы «Жазушы» баспасынан «Көзайым» атты бір томдығы шыққан екен, соған Әбекең өз қолымен «Тіршілік атты көменің бір каютасында жарты өміріміз бір өткен талантты ақын, асыл азамат, сүйікті інім Сейфолла мен ақылды, сабырлы келінім Күләйға» деп қолтаңба қалдырыпты. Құдай бізге осындай ақын ағамыздың 70-80 жастағы тірлік тойын қимаған екен. Бірақ шығармашылығы мәңгі жасасын дей отырып ақынның:

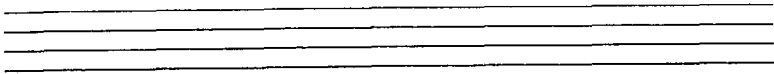
...Көп болыпты-ау болмағалы ауылда,
Сағынышым сыздайды омырауымда.
Сағынышым Сыр суындай толқындап
Сағынышым сарғайтады қауындай.

Сағынышым нар қамыстай сырнайлы,
Сыңғырлайды, суылдайды, тынбайды.
Балапандай ұясынан қараған
Аппақ мақта тағатымды ұрлайды.

...Көп болыпты-ау көрмегелі Сыр бойын,
Қайтқан құстай сонда ұшар күнде ойым...

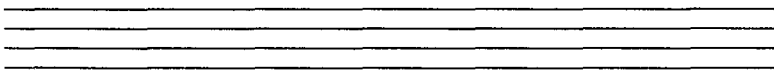
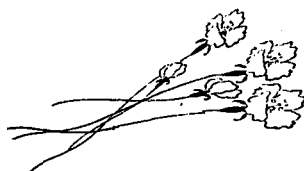
-- деп ақынның өзі жырлағандай Сыр бойының Қармақшы ауданы өз түлегін ескеріп, өзі жоқ болғанмен артында сөзі қалған әруақты ақынына бір ескерткіш-белгілер жасар деп ойлаймыз. Тағдыр танабын тартқанмен ақын мерейтойы елі мен жерінің қуанышы екендігі баршаға аян ғой.

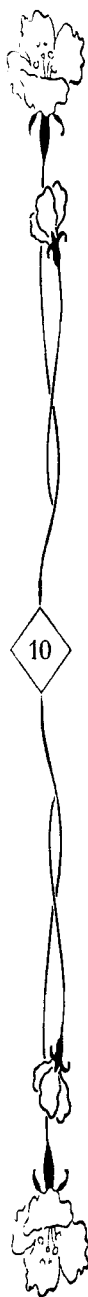
Сейфолла ОСПАН
ақын

I бөлім

**ӨТКЕРДІК СОҒЫС
ДАУЫЛЫН**

МӘНГІ АЛАУ АЛДЫНДА

...Екі әкеден екеу едік – екі ұл ек,
Жүрді анамыз қос көзіне нұр тілеп.
Ағамды алды...
Мен де кеттім әскерге,
Жалғыз ана бірдей күтті үнілеп.

Содан... содан көріспедім ағамен,
Қай қыратта қалды құйттай қара мең?
Менен гөрі хабары жоқ соны ойлап,
Қайран ана сарғайыпты санамен.

Соғыс деген бір қияпат сор қалың,
Қарақұрттай төрт жыл құрды торларын.
Күні-түні киім тігіп майданға,
Естідім мен
        анам мешел болғанын.

Соғыс деген сойқаны мол масқара,
Қиын тиді
        көріге де,
        жасқа да.

Хабар түгіл
        «Қара қағаз» ала алмай,
Күте-күте...
        тиді жеңгем басқаға.

Ағамды ойлап,
        анамды ойлап,
        жеңгемді...

Көздің жасын сығып алдым мен де енді.
...Митридат тауындағы мәңгі алау
Жалынымен жалап жатыр кеудемді.

***

Майдангерді жырлауға
өлең керек өзгерек,
Піл сауырлы шыдам мен
оқтай ұшқыр сөз керек.
Кәрі солдат,
өзіңді айтсам ба деп жеткізіп,
Талай түнді өртедім
жанарымнан от тізіп,
Жеңістерді жырлауға
көру керек жеңісті, –
Түгел Қызыл алаң боп
толқығанын жер үсті.
Көру керек қуаныш
көзден қайнар атқанын.
Қауышудың – қауырсын,
сағыныштың – батпанын.
Білу керек солдаттың
еңірегін ұялмай,
Өлген досын соңғы оқтан
қара жерге қия алмай...
Кәрі солдат, от кешіп,
өлмеген кек-құсадан...
Төрт жылыңды оқ тесіп
түнгі аспанға ұқсаған.
Қалайылап қайтадан
көк аспандай күндізгі,
Күнді жеңмен бір сүртіп,
қуантқанда сен бізді!
...Еру күнді сағаттай
зыр қақтырдың жаңаша...
Кәрі солдат өмірің,
өлеңнен де тамаша!

АРДАГЕРЛЕР, АРМЫСЫҢ

Бауыржан Момышұлына

Кәрі солдат бүгінгі,
жас едің-ау онда сен,
Сонау соғыс кезінде
жарқылдаған алмас ең.
Жас та болсаң көп еді
көңіліңде толғаныс,
Атой шықса атып-ақ
тұрушы ең, жас жолбарыс.
Сонда жап-жас командир
толағай топты бастаған,
Тағдырын саған тапсырып
толқытқан қызыл астанаң.
Тұр еді сыңда бақытың,
махаббат, арман-мұратың,
Шегінер жерің жоқ еді,
қақың жоқ еді ығатын.
Басталды қырғын топалаң...
темірлер қаудай лапылдап,
Зіркілдеп жатты оқпандар
аузынан жалын лақылдап.
Солқылдап жатты қара жер,
қақырап кетті аспан да,
Не болар еді ерлерің
сасқанда... тұра қашқанда?
Күркіреп келген дүлей күш
тайқысаң тарпып жұтқандай:
Шегінді... тұрдың күл-көмеш,
дозаққа кіріп шыққандай.
Білдің бе сонда, жас батыр,
қазіргі кәрі тарланым.
Құтқарып қалдың апаттан
адамның нәзік арманын,
Құтқарып қалдың халқыңның
ғажайып болашағын сен,
Қаһарман кәрі солдатым,
ағажан, қара шалым, сен!

Жеңіс алып «Үлкен жер» жеткеніңде,
Қуаныштан сан құлап,
талай тұрдың...

Түсірдің ғой дей көрме пәлеңді еске,
Шеккім келді өміріңнен өлең-кесте.
...Тұра алмаймын еске алмай ерлігіңді,
Өте алмаймын бас иіп сәлемдеспей!

Рақымжан Қошқарбаевқа

Кәрі солдат!..
деп қалдым да аңқылдап,
Тез түзеліп,
құрдас дедім жалпылдап,
Кешір мені,
бір жыл туған құрдасым,
Кешір,
бір жыл сапқа тұрған мұңдасым!
Солдат десем – ер дегенім, сырласым,
Берлинде де менен бұрын болғасын.
Жеңіс үшін қара бұлттай қаптаған
Жанның бірі менмін, соған мақтанам!
Бірақ, сенің орның өзге, арысым,
Сен көтердің жалау ғып ел намысын.
Жетпей кеткен Әлия мен Төлеген,
Жетпей кеткен Мәншүк болу керек ең,
Бәрекелді,
бауырым,
досым,
ардағым,
Сен солардың жалғастырдың арманын!
Рейхстагқа бір солдат боп аттанып,
Қазақ болып қайттың жұртқа жатталып.
Арпалыста абыройыңды асырған,
Айналайын сол жиырма бір жасыңнан!
...Долы дауыл шайқай алмас – еменім,
Құрметім ғой...
кәрі солдат дегенім.

ЖАРЫҚ ДҮНИЕ

*Ұлы Отан соғысының ардагері
Тлеген Әбдікешовке*

Қан бұзылды,
Жан дызылы қайғы үдеп,
Қара тұман қара құшақ жайды кеп,
Дәрігерлер жалтақ-жалтақ қарайды,
Болар ма қан құйғанымыз жайлы деп.

Көктем де енді қызу емес сияқты,
Өткен де енді үзік елес сияқты.
Келер күндер түзу емес сияқты,
Өмір мүлде қызық емес сияқты.

Құлшынсам да,
Қоюланып қап-қара ой,
Ніл тигендей бұзылады аппақ ой.
Денсауында қадіріңді кім білген,
Жарық дүние, жарқыраған шақтар – ой,

Жарық дүние, қандай сиқыр, мен таңмын,
Тағдырына сыйып жатқан әр жанның.
Шалқып жүріп өмір қысқа дейміз-ау,
Ұзақ болып несі қызық арзанның?

Мен дүниеге ризамын, қанағат,
Кеше, бүгін, ертеңім бар, жамағат.
Армансызбын адам болып жаралып,
Сері болып өткеніме аралап...

Жарық дүние қиялымды тербетер,
Сені өзгеден түсінемін мен бетер.
Қаныңды тек алмайыншы мен бұзып,
Менің қаным бұзылса, өзге ержетер.

Менің қаным бұзылса бір түйіршік,
Мен ол үшін шошымаймын тегі ыршып.
...Уа, достарым,
Мынау жарық дүниенің
Жанарына жолатпаңдар бір кіршік!

***

Ескі жара сыздайды
ауа райы бұзылса,
Ескі жара сыздайды
ренжісе,
қызынса.
Ескі жара сыздайды
көңлі толқып қуанса,
Ескі жара сыздайды
«саулық үшін» бір алса.
Кәрі солдат сондайда
мұқалмайды күйініп,
Кәрі солдат сондайда
қалады тек түйіліп.
Қырық бір мен қырық бес
түседі еске алау боп,
Май тұрады алдында
қызыл-жасыл жалау боп.
Май тұрады алдында
салют – гүлге ұсап қап,
Бұл тұрады аулында
қарт әжесін құшақтап...
Ескі жара сыздаса
құрысады бар дене,
Бұл жүреді бей-жай боп
жетпегендей әлде не.
Жау алмаған ерлерге
уақыт салып шабуыл,
Майдангерлер – марқасқа
сиреп қалған шағы бұл.
Жылдар шайып азайған
көздің нұры, бет әрі,
Олжалауға шалдарды
сырқат та емес кет әрі.
Кәрілікке қыры ма,
иә, сырқатқа сесі ме,
Медальдарын таққыштау болды қарттар
төсіне...
Ескі жара сыздаса,
кәрі солдат... шақ қалар,
Шақ қалар да...
«оқтан да мықты екем!» – деп
мақтанар.

БОРАНДЫ ІЗДЕУ

*Совет Одағының Батыры
Боран Нысанбаевтың туған аулында
оқылған өлең*

Ойпыр-ай,
  Боран қайда,
  Боран қайда,
Соғыс бітті,
  еліне оралмай ма?
Біздерге гүл ұсынған балаларды
Құшып-сүйіп,
  қолынан гүл алмай ма?

Жайықтың шомылмай ма айдынында,
Шықпай ма ат ойнатып бәйге құмға?

Асықпай ағайынға қыдырмай ма,
Осындай елі еру – жайлы жылда?

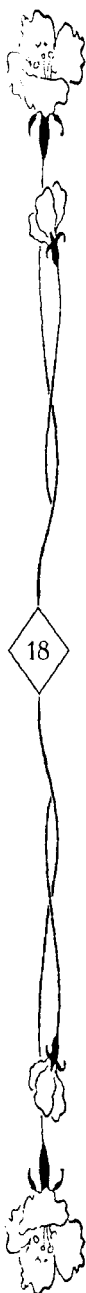
Байқасам, құрдас екен Боран маған –
Дұшпанға дауылдаған,
  борандаған.
Жолықсақ жарқылдасып жүрмес пе едік,
Қалжыңдап ақын,
  батыр алаулаған!

Айналған аты аңызға Боран мықты,
Осында өткеріпті балалықты,
Ерлігін Исатайдың бойға жиып,
Жырынан Махамбеттің нәр алыпты.

Болғалы
  бала Боран,
  жігіт Боран,
Құрбыда жан өтпепті уытты одан.
Дзотты төспен таптар шағында да
Деседі орынынан күліп тұрған.

Ойпыр-ай,
  Боран қайда,
  Боран қайда,

Соғыс бітті,
еліне оралмай ма?
Біздерге гүл ұсынған балаларды
Құшып-сүйіп,
қолынан гүл алмай ма?

Деп:
«Шаттық, қуанышқа, халқым, оран,
Әлі де майданда жүр батыр Боран.
Жорықта – жалында жүр белін шешпей,
Дамылсыз дауылда жүр сақылдаған!

ҚАЗАҚ ӘНІ БЕРЛИНДЕ

Жаңа ғана жас қазақ
Автоматын тазалап,
Жалтыратып болғаны,
Кенет, көкті ән кернеп,
Бой балқыта ой тербеп
Радио ән толғады.

Сыбызғы саз нәзік үн,
Серігі жастық – жазының,
Жанға жылы салып ой,
Жүрек кетті шымырлап,
Күлім қақты жымыңдап:
«Мынау қазақ әні ғой!»

Лүпілдеді жүрегі,
Албырап өңі-реңі
Толқып кетті майдангер,
Кезін сықты со тұста
Төрт жыл бойы соғыста
Жыламаған қайран ер.

1946 ж. Берлин.

ТОЛҚЫДЫ ЦИМЛЯН ТЕҢІЗІ

1

Іске асып ел арманы,
Қуаныш қонды көңілге.
Тарттық жаңа арнаны,
Болашаққа, өмірге.

Ел анасы екі алып, –
Егде тартқан Волга, Дон,
Қайта туды жасарып,
Гүл жайнады құба жон.

Қақпасындай жеңістің
Шлюздер кеңнен ашылды.
Бейнесіндей ұлы істің
СЭС-терден шұғыла шашылды.

Қартаға қалам тигізіп,
Құрылысшы ер ісі, –
Төсін күнге сүйгізіп;
Толқыды Цимлян теңізі!

2

Жаңа теңіз тұңғышы –
Жас толқындар жарысып,
Теплоходты жүр құшып,
Ақ айдында табысып.

Шарқ ұрады шағала,
Суды сызып, құмартып.
Жайқалады жағада,
Жасыл орман мұнартып.

Көз жіберіп осыған,
Көп қарайды капитан.
Көк теңізде жасынан
Талай таңды атырған.

20

Қараған сайын келеді
Қуаныш билеп көңілін.
Қараған сайын көреді,
Ертеңгі көркем өмірін:

«Қандай іскер ел едік,
Шөл-даланы гүлдеткен.
Қандай алып ер едік,
Табиғатты түрленткен!

Бұрын мұнда күн ұзақ,
Жер жататын мұң шағып.
Соғатұғын аңызға,
Құс қанатын от шалып.

Енді міне...

Айнала, –
Теңіз тұрып еңбектен,
Толқындары жай ғана,
Теплоходты тербеткен!»

НАТАША

Алтын шашты,
Аққубаша,
Қыйғаш қасты –
Жас Наташа!

Есіңде ме,
Қанды майдан? –
Жаулар елге
Ажал жайған.

Жараланып
Мен қансырап,
Есім танып
Жаттым сұлап.

Сонда құйдың
Тамырыма,
Маған қыйып
Қаныңды да...
Есіңде ме,